

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Θ'.

✱ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ, 10 ΤΟΥ ΤΡΥΓΗΤΗ 1911 ✱

ΑΡΙΘΜΟΣ 441

“Ένας λαός υψώνεται άμα δείξη πώς δέ φο-
βάται τήν αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΛΗΜΟΚΛΗΣ. Άναποδιάς (Έξέλιξη — Διαιρητική — Τά
«Γράμματα» — Ό στρατιώτης — Λογοτεχνική κίνηση —
Οι κριτικοί!).
- ΒΗΘΕΩΡΗΤΗΣ. «Έργα της — Γεωργός».
- ΣΤΑΒΡΟΣ ΚΑΝΟΝΙΔΗΣ. Ό άητός.
- Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά — Δυό δραματογρά-
φισσες.
- ΑΝΤΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ. Άνέκδοτη πραγματεία για τή
γλώσσα (τέλος).
- ΛΑΜΠΗΣ ΜΟΣΚΟΣ. Τό μοιρολόι της. Κυράτσης Φιλοσο-
φοπουλίνης.
- Δ. ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ. Νέα βιβλία — «Άνθισμένος δρόμος».
- ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ. Τά νηπιαγωγεία της γειτονιάς.
- » » Γλυκοχάραγμα.
- ΨΥΧΑΡΗΣ. Τό δαχτυλίδι τού Γύγη. — Γ'. Τό δαχτυλίδι
και τó καλό.
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟ-
ΣΗΜΟ.

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΟΥ ΓΥΓΗ

ΤΡΙΜΥΘΙΑ

Γ'.

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΚΗΙ ΤΟ ΚΗΛΟ

Άφιγρώνεται

του ΠΑΟΛΟΥ ΔΙΜΥΛΙΟΥ ΠΑΒΟΛΙΝΗ

“Η Μυρρίνα, εκείνη τή βραδείά, στη Έρώμη, δ-
ταν έπαιζε άθώρητη τó βιολί της, μου είπε, άφού
τέλειωσε τó σκοπό της, πώς έννοιωθε μέσα της
κάτι πολύ περιεργό, έννοιωθε πώς μ' αγαπούσε περ-
σότερο ή σάν προτιμάτε, άλλιώς παρά πού μ' αγά-
πησε ως τότες, δηλαδή πιδ άναμεταξύ μας έμάς
τούς δυό, πιδ άποτραδηγμένα μας και κουκουλω-
μένα, πιδ έσώψυχα, τó λοιπόν πιδ κρύφια και πιδ
γλυκά. Τή ρώτησα τή χρυσή μου, γιατί έτσι.

— «Γιατί, μου άποκριθηκε, με τó δαχτυλίδι,
κανέννας δέ με βλέπει. Δέ βλέπει τότες κανέννας,
πώς και πόσο σέ αγαπώ. Τή στιγμή εκείνη, γι'
άλλοι σάν κόσμο δέν ύπάρχω, ύπάρχω μόνο για
σένα. Οι άλλοι νομίζουνε πώς δέν είμαι πιά» μόν-
ος σου έσύ τó ξέρεις πώς είμαι και πού είμαι.
Άχ! τί καλά! — και πήδησε άξαφνα σάν τó παι-
δάκι. — Φαντάσου! Γίνουμαι άφαντη συνάμα και
παντουπαρούσα. Ψυχή μου έσύ! Πάντα και πάντα

μαζί σου! Τί χαρά! Νά μπορούσα παντοτινά μου
νά φορώ τó δαχτυλίδι! Μαζί σου θά είμουνε, χω-
ρίς νά τó ύποψιάζεται κανέννας. Μαζί σου. Έσύ,
άκόμη και σάν τά μάτια σου δέ με θεωρούνε.» Και
με άκράτητο πάθος, άπό τήν ήδονή της, ρίχτηκε
στήν άγκαλιά μου, κι άντιφιληθήκαμε τρελά.

Λοιπόν, άφού ή Μυρρίνα μου τó ήθελε, είπα
τόρα και γώ νά βαστάξω τó δαχτυλίδι, νά μήν τó
πετάξω δέφτερη φορά. Μού πέρασε άπό τó νού κι
άλλος ένας λογισμός, όχι τάχα πώς άν προσπαθού-
σα και πάλε νά τó ξεφορτωθώ, θά τóδρισκε ίσως κα-
νέννας Σίλβιος, νούμερο δυό, ή τó χειρότερο καμιά
Σίλβια, μά στοχάστηκα πώς αλήθεια, ίσα ίσα έ-
πειδι ή με τó δαχτυλίδι κατώρθωνε κανείς άφε σθη-
σε τόσα κακά, τόσους φόνους, τόσες κλεψιές, περι-
φημα θά μπορούσε, θά είχε τή δύναμη, φτάνει νά
είχε τή θέληση, νά καταφέρη άπειρα καλά, φτω-
χούς νά πλουτίση, άδικίες νά διορθώση, τί λέω;
νά λυτρώση λαούς, τόν άθρωπο νά καλητερέψη.
Δημωγός έγώ δέν είμαι τά μυστικά τού Κρά-
τους, πιδ λογάριζε ό Σίλβιος νά τά δημοσιέψη,
για νά βγή διχτάτορας άφτός, μπορούσανε, μ' έναν
πιδ τίμιο άθρωπο, νά ξεπερετήσουνε άψηλότερους
σκοπούς. Μ' ένα λόγο, μπορούσε, χρωστούσε κιόλας
νά δοκιμαστή, νά χρησιμέψη τού δαχτυλιδιού ή ά-
ρετή για τó Καλό.

Είπα της Μυρρίνας άμέσως τί θέλω. Κι άμέσως
ή φαντασία της πήρε δρόμο. Με τά μάτια της, πιδ
έλαμπε μέσα τους ή καλосύνη, έδλεπε άπό τώρα
δλη τή γίς έφτυχισμένη, δραματιζότανε πιδ τήν ά-
θρωπότητα σ' ένα πέλαγο φθός, λυτρωμένη όπως τή
θεωρούσε άπό τó σκοτάδι τού Κακού.

— «Κοίταξε, κοίταξε, μου έλεγε τó ταίρι μου
τάγαθό, κοίταξε με τó δαχτυλίδι τί δέν μπορούμε
νά καταφέρουμε, τί δέ μάς είναι δυνατό. Οι κακο-
μοιρασμένοι κάθε λογής πιδ ντρέπονται νά κρύ-
φτουνται ή πιδ άπομνήσκουνε άγνωστοι σάν κόσμο,
έμάς δέ θά μάς ξεφύγουνε. Θά πάμε ως τις άπο-
τραδηγμένες τις καλύδες, μέσα θά μπούμε και θά
διούμε δσα δέ θέλουνε νά δείξουνε στούς ξένους.
Φαντάσου, φθός μου έσύ! Ός κι ό πόνος κρυφά κα-
νένα δέ θάχη για μάς. Έχει τήν αιδωσύνη της ή
ψυχή μας. Σκιάζεται νά φανη μπροστά στούς άλ-
λους. Όταν δμως είναι μόνος του ό σεκλειασμέ-
νος, τότες τολμά κι άναστενάζει. Έμεις θάκούσου-
με τόν άναστεναγμό του, εκεί πού μήτε νοιώθει
τήν παρουσία της βοήθειας της μυστικής. Έμεις θά
παρηγορήσουμε τούς άναστεναγμένους. Άχ! έσύ
μου, παράδειςσ θά τήν κάμουμε τήν αίκουμένη έ-
μεις οι δυό.»

στα λόγια, στήν πίστη, στό θρήσκο τó
υφο, Μυρρίνας δέν έδινε ίσως τή δεούμενη
πράξη, πάντα είμουνε λιγάκι σκεπτικός, όπως λέ-
γανε τó Μυρρίνιστές.

— «Χορίζεις τάχα, πουλί μου, πώς θα μᾶς φέρη ἀποτελέσματα σημαντικά τὸ δαχτυλίδι, ἂν πιάσουμε τὴ δουλειὰ καθὼς τὸ λές ; Θαῤῥῶ πὼς δὲ θὰ τὰ βγάλουμε πέρα.»

— «Γιατί, γιατί νὰ μιᾶς ἔτσι ; Ἄμα κανεὶς ἀπελπίζεται, πᾶν, ἔχασε τὴ δύναμιν τῆς δράσης.»

— «Μὰ μήπως δὲ σπέρνει, Μυρρίνα μου, καὶ νὰ ξέρης πρῶτα πρῶτα, ἡ δράση σου ὡς ποῦ φτάνει ; Μὲ τὸ σύστημά σου πελαγώνουμε. Γιατὶ κοίταξε· μπορούμε βέβαια νὰ βοηθήσουμε πολλούς, δλους δὲν μπορούμε.»

— «Θὰ γυρέψουμε νὰ τοὺς βοηθήσουμε ἑλους, καὶ φτάνει νὰ τὸ γυρέψουμε, γιὰ νὰ τὸ καταφέρουμε.»

— «Δηλαδή, θὰ πάμε σὲ μιὰ δυὸ καλύδες, θὰ πάμε σὲ δέκα, σ' ἑκατό· ἑκατὸ ἀβρώστους, ἑκατὸ δυστυχισμένους θὰ γιαιτρέψουμε, θὰ σώσουμε. Κ' ἔπειτα ;»

— «Δὲν εἶναι κάτι κι ἄφτό, φίλε ;»

— «Δὲν ἔλεγε ἡ Μυρρινούλα μου πὼς θὰ κάμῃ παράδεισον τὴν οἰκουμένην ; Δυὸ τρεῖς καλύδες, ἑνας ψωριάρης, πέντε κακομοιρασμένοι, ἂν κατορθώσουμε κιόλας νὰ τοὺς χαρίσουμε· μιὰν ἀχτίδα φῶς, μεγάλο παράδεισον δὲ θὰ ποτελέσουνε. Ἄς ἀφήσουμε μάλιστα ἑσους θὰ μᾶς σταθῇ ἀδύνατο, ἃς εἴχαμε καὶ χίλια δαχτυλίδια, νάλλάξουμε τὴν τύχη τους, δηλαδή τὴν ἀβρώστια ἢ τὸν καημό τους.»

— «Τί θὰ γίνουμε τότες ;» μοῦ ἀναστενάζει μὲ τὸ θάρρος τῆς τσακισμένου ἡ Μυρρίνα.

— «Ἐγὼ λέω νὰ τὸ βολέψουμε ἄλλιωδ. Τὸ ποσὸ τοῦ καλοῦ στὸν κόσμον εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ ποσὸ τοῦ κακοῦ. Εἶδεμὴ ὁ ἄνθρωπος δὲ θὰ ζοῦσε. Ἄφου ζῇ, σιμαίνει πὼς ἡ ζωὴ τοῦ εἶναι προτιμότερη ἀπὸ τὰ βάσανά τῆς, δηλαδή πὼς εἶναι πιὸ καλὴ παρὰ ποῦ εἶναι τὰ βάσανα κακά, δηλαδή πὼς συμποσώνοντας τὰ κακά καὶ τὰ καλὰ, τὰ καλὰ πάντα πρωτοστατοῦνε. Μὴν τρομάζης μὲ τέτοιες λέξεις βαθειές. Εἶναι ἡ φιλοσοφία μου ἀπλή καὶ παρηγορητικὴ συνάμα. Τώρα θὰ διῆς κιόλας ποῦ θὰ καταστλάξουμε. Τὸ κακὸ δὲν εἶναι μονάχα λιγώτερο ἀπὸ τὸ καλὸ. Εἶναι καὶ κατώτερό του. Κατώτερο, ἐπειδὴ ἔχει ἀρνητικὴ δύναμιν, ἐνῶ τὸ καλὸ ἔχει θετικὴ. Σὲ ζάλισα ; Μὴν τὸ πιστέβης. Ἄκουσε ἀκόμῃ δυὸ λογάκια, γιὰ νὰ ξαστερωθεῖς δλα δλα. Εἶσαι ὡραία. Καὶ μήπως τώρατὸ δὲν εἶναι μιὰ ὕψη τοῦ καλοῦ ; Ἄς ὑποθέσουμε δμως, ποῦ νὰ μὴ φέξῃ, πὼς βγήκες δίχως τὸ πανωφοράκι σου ἐχτὲς τὸ βράδι καὶ συναχώθηκες—τὸ ἡλιοβασίλεμα στὴ Ῥώμῃ δὲ χωρατέβει. Νά σου ἄξαφνα τὸ λοιπὸ ποῦ ἡ ἄκρη τῆς μυτίτσας σου τῆς κλασσικῆς, φουσκώνει μιὰ σταλούλα καὶ κοκκινίζει....»

— «Μὴν ξακολουθήσης. Κατάλαδα. Τότες πιά, μὲ τὴν κόκκινῃ τῇ μύτῃ, δὲ μ' ἀγαπᾷς. Ἄφτό εἶναι τὸ κακὸ !»

— «Σ' ἀγαπῶ χίλιες φορές περισσότερο !...»

— «Ἀσκημῃ, θὰ μ' ἀγαπήσης ;»

— «Δὲν εἶπαμε πὼς ἀσκήμηδες. Μὰ κι ἀσκημῇ νὰ εἴδουνε, θὰ σὲ λάτρεβα τὸ ἴδιο, ἴσως παραπάνω.»

— «Τὰ λές, νὰ μὲ ἡσυχάσης. Γιατὶ πὼς γίνε-

ται νὰ μ' ἀγαπᾷς τὸ ἴδιο μὲ μιὰν ἀδυναμία τέτοια σὰν τὴν ἀσκημιά ;»

— «Ὅταν ἀγαπᾷ κανεὶς μὲ τὰ σωστά του, ἀγαπᾷ ὡς καὶ τὴν ἀδυναμία τῆς ἀγαπημένης.»

— «Σὲ τσάκωσα. Τὸ μολογᾷς τώρα πὼς ἡ ἀσκημιά εἶναι ἀδυναμία !»

— «Νὰ θέλεις. Εἶναι ὅμως ἀδυναμία ποῦ δὲ μοιάζει νὰ τὴν ἔχῃς.»

Χαμογέλασε.

— «Μὰ ποῦ θὰ τὴν ἀπολάψω, κύριε, ἄμα συναχωθῶ !»

— «Ἡ μυτίτσα σου θὰ τὴν πάθῃ, ἔχι ἐσὺ !»

— «Θάσκημήμῃ ἀλήθεια ;»

— «Ἡ ἄκρη τῆς. Ἀναντίλεχτο. Πὼς νὰ μὴν ἀσκημήμῃ ; Τὸ συνάχι, σὰν κακὸ πσο εἶναι, λιγοστέβει τὸ καλὸ, ποῦ εἶναι τῆς μύτης σου ἡ κλασσικάδα. Τὸ κακὸ δὲν εἶναι παρὰ ἓνα κάποιο λιγότεμα τοῦ καλοῦ. Εἶναι δύναμῃς ἀρνητικῆς....»

Τὶς δυὸ στερνές μου φρασούλες δὲν τίς πρόσεξε ἡ Μυρρίνα. Ἡ πρώτη μονάχα τῆς χτύπησε τὰφτί, γιὰ τὴ μυτίτσα. Ταράχτηκε. Ἀθῶνα, νόστιμη, κωμικὴ συγκίνηση χαράχτηκε στὸ πρόσωπό τῆς.

— «Ἀχ ! πὼς νὰ κάμω, γιὰ νὰ μὴ συναχωθῶ ποτέ μου, ποτές ;»

— «Ποῦ ἔφκολο Τὰ συνάχια καὶ εἰ θέρμες τῆς Ῥώμῃς προέρχονται ἀπὸ τὴ μαλάρια. Ἡ μαλάρια σήμερα ξέρουνε τί πρᾶμα εἶναι. Εἶναι μικρόδιο. Ἄμα κατστρέψῃς τὸ μικρόδιο, κατὰστρεψες καὶ τὸ συνάχι.»

— «Ἀχ ! τὸ σιχαμένο ! Νὰ τὸ καταστρέψῃς, ψυχίτσα μου !»

— «Ἀμέ ! Ἄφτό σοῦ λέω τόση ὥρα. Τὸ καλὸ, δὲν ἔχεις ἀνάγκη καμιά νὰ τὸ δημιουργήσης. Τὸ καλὸ εἶναι ἀπαρχῆς δημιουργημένο. Τὸ καλὸ ὑπάρχει ἀφτὸ καθ'αυτὸ. Ἐχει ἓναν ἐχτὲρ μονάχα, τὸ κακὸ ποῦ εἶναι ἡ ἀρνησὴ του. Γιὰ νὰ ὑπάρξῃ, γιὰ νὰ βασιλέψῃ ἀπειραχτο ἢ τουλάχιστο μεγαλύτερο τὸ καλὸ, πρέπει ὅπου κι ἔσο μπορέσης, τὸ κακὸ νὰ χτυπήσης.»

— «Θὰ γλυτώσῃ πιά τότες κ' ἡ μύτη μου...»

— «Ἀπὸ τὸ συνάχι ; Νὰ γλυτώσουμε, φῶς μου, κι ἀπὸ τώρα. Νάρθουμε πιά καὶ στὸ συμπέρασμα τῆς φιλοσοφικῆς μας τῆς κουθέντας. Ἐλα νὰ φήσουμε τὴ Ῥώμῃ. Ἄς τραβήξουμε στὴν Ἀνατολὴ μας, ὅπου τὸ ἡλιοβασίλεμα εἶναι λαμπρὸ κι ἀκίνητο. Ἄς πάμε μάλιστα ὡς τὴν Ἀσία, ποῦ στάθηκε τοῦ δαχτυλιδιοῦ μας ἡ πατρίδα. Ἐκεῖ θαῤῥῶ πὼς θὰ βροῦμε κατάλληλῃ ἀφορμὴ νὰ ξελοθερέψουμε κάμποσο κακὸ, νὰ δώσουμε καλὸ παράδειγμα καὶ τῆς Ἐβρώπης.»

— «Πές ! Πὼς θὰ εἶναι ; Τί θὰ γίνῃ ;»

— «Ἐτσι, ἀμέσως, νὰ σοῦ τὸ μάθω ; Δὲν πρέπει τάχα νάχῃς καὶ τὴ γλύκα ;»

Ἡ Μυρρίνα μὲ κοίταξε μὲ τὰ μάτια τῆς τὰ τρυφερόλαμπα.

— «Μαζὶ σου, πικτοῦ καὶ πάντα, ὅπου μὲ πᾶς, ὅπως θέλεις !»

Καὶ χύθηκε στὴν ἀγκαλιά μου.

* * *

Εἶχα κρατήσῃ κρύφῃ τὸ σκοπὸ μου. Ἦξερα

—μά ποιός δὲν ἤξερε τότες ; — πὼς ζοῦσε στὴν Ἀσία, σ' ἓνα κράτος ἀπὸ τὰ μεγαλύτερά της, ἓνας σουλτάνος, ἓνας τύραννος ποὺ ἴσως καὶ νὰ μὴν εἶδε τὸ ταῖρι του ὁ κόσμος. Νομίζει κανεὶς πὼς γιὰ νὰ τὸ καταφέρει ἓνας ἄθρωπος νὰ κυβερνήσῃ ἓναν τόπο ἀλάκαιο, χωρὶς ὁ τόπος νὰ σηκώσῃ κεφάλι, ὅσο ἀδικῇ, ὅσο βάρβαρῃ κι ἂν εἶναι ἡ κυβερνήσῃ του, πρέπει ἓνας τέτοιος ἄθρωπος νὰ εἶναι τουλάχιστο πὺδ ἔξυπνος ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ὁ σουλτάνος ποὺ λέμε εἶτανε ξεναντίας ὁ πὺδ μπουνταλάς. Ὁχι δηλαδὴ πὼς στὸν τόπο ἐκεῖνο ὑπάρχει χωριστὴ ξυπνάδα. Ὁ Ἀσιανός, στὸ φέρεσίμὸ του ἔπιος καὶ στὴν ἀντίληψή του, εἶναι πάντοτε σὰ μωρό. Μὰ πὺδ μωρὸ ἂν ἔλους φαίνετανε ὁ σουλτάνος, ἐπειδὴ ἔχοντας περισσότερα μέσα νὰ φανῇ ἔξυπνος, εἶχε περισσότερα νὰ φανῇ καὶ κουτός. Ἐνὰς γίγαντας πάντα θὰ σοῦ γεμίσῃ πὺδ πὺλὸ τὸ μάτι ἀπὸ ἓναν τζουτζέ. Ἡ κουταμάρα του ἀράνταστη. Καὶ πὼς νὰ εἶναι κανεὶς τύραννος, χωρὶς νὰ εἶναι ἡ κουταμάρα του βουνό ; Ἀπαράλλαχτα σὰ νάϊκαπτε τὸν τάφο του μὲ τὰ χέρια του. Ὁ λεγόμενος ἐδειχνε τὴν ἀνισία του στὰ παραμικρά, δηλαδὴ στὰ πράματα ἢ στὰ πραγμάτια καὶ οὐ καὶ ὁ πὺδ φτωχὸς θάγοράσῃ, γιὰ νὰ τὰ βάλῃ σπῆτι του, στὴν κάμερή του ἢ καὶ γιὰ νὰ τᾶχῃ ἀπάνω του. Ἀπὸ κεῖ γνωρίζεις ὅλο τὸν ἄθρωπο, ἀφτὰ σοῦ φανερώουνε τὰ γούστα του, σοῦ καθρεπτίζουνε τὴν ψυχὴ του, τὰ ἐσώψυχά του, καλὰ, σοῦ ξεσκεπάζουνε, καὶ τὰ ἐσώσαρκά του ἀκόμη. Μὴ σουγιά, ἓνα μολυβοκόντυλο, ἓνα κάρδο, μιὰ κορνίζα, ἓνα τίποτις, νά, ὡς καὶ τὸ χρώμα τοῦ τσουραπιού σου, ἁρμονικὰ συνεδέονται μ' ὅλο σου τὸ εἶναι καὶ μᾶς τὸ ἐξωτερικέδουνε. Ὁ σουλτάνος μας ἔρωτα εἶχε, εἶχε μανία γιὰ τὰ μπαλσαμωμένα τὰ ζῶα. Λογιῶ λογιῶ τὰ μάζωνε. Τίγρηδες, λύκους, ἀλεπούδες, καμήλες, στρουθοκάμηλους, ἐλέφαντες, λιοντάρια, γάτες, σκυλιά, χαμωλέοντες, ἀγελάδες, τάδρους, λαγούς, τί δὲν ἐδίλεπες στὰ θεόρατα παλάτια καὶ στὰ πέραντα περβόλια τοῦ Σουλτάνου ; Ἀὐς καὶ γιὰ λόγου του δὲν ὑπαρχε ἡ ζωὴ, δὲν ὑπαρχε ἡ δημιουργία, δὲν ὑπάρχανε μῆτε τὰ περβόλια ποὺ ὅσο χτενισμένα κι ἂν εἶτανε, εἶτανε τουλάχιστο ζωντανά. Τὸ μόνο ποὺ πῆγε καὶ ξεσκάλισε στὴν πλάσῃ, τὸ μόνο ποὺ τοῦ ἄρεσε, τὸ ψόφιο. Ἀγαποῦσε ἀκόμη τὰ ρολόγια τὰ κρεμαστὰ ἢ τὰ στητά, ποὺ ἔχουνε μέσα τους ἓναν κρύφι ἰδιαιτερομηχανισμό, καὶ κάθε φορὰ ποὺ ἡ ὥρα σημαίνει, βγαίνει ἓνας κοῦκος καὶ κράζει, ἀνοιγοσφαλνᾷ τὰ φτερά του ἓνα πρὺλακι μαλαματένιο ἢ περνᾷ ἓνα τραῖνο μὲ τὴ μηχανή του, ἢ κανέναν ἐλάχιστο κατὰρξατάκος χύνει ἀπὸ ἓνα βράχο μικροσκοπικὸ τὰ τιποτένια του τὰ νερά. Τόσο τοῦ στρέγανε τέτοια μπέσικα παιχνίδια, ποὺ πρόσταζε μιὰ μέρα νὰ τοῦ φτειάσουνε σουλτάνο κερένιο, νὰ τοῦ μοιάζῃ ἀπαράλλαχτα, καὶ τὸν ἐθαῖζε πότε στὴ θέσῃ του στὰ μᾶξι, πότε σ' ἓναν πάγκο τοῦ μπαξέ, νάρχουνται νὰ τὸν προσκυνοῦνε.

Ὁλη του ἡ ζωὴ μιὰ ψεφτιά. Δηλαδὴ, μὲ τίς ἀπλοϊκές του ιδέες, ἄλλο δὲν καταλάβαινε παρὰ τὸ ψέμα καὶ τὸ φόνο. Μὲ τὸ ψέμα γελοῦσε τοὺς Ἑβρωπαίους. Μὲ τὸ φόνο ξεπάστρεβε τοὺς ντόπιους,

φτάνει νὰ τοῦ περνοῦσε ὑποψία, πὼς ἐχτροὶ του εἶναι.

Τὸ πὺδ περιέργο, ποὺ τόσο χοντρά, πρόστυχα μέσα τοῦ πετυχαίνανε μιὰ μορφή. Στρατὸ τῆς ἀθροπίας δὲν εἶχε, δὲν μπορούσε νάχῃ, ἀφοῦ ἐγδερνε τὸ λαό του ἀπλοϊκὸ σύστημα καὶ τοῦτο. Γιὰ νὰ γεμίσῃ τίς κάσες του, ἀδείαζε τίς κάσες τῶν ἀλλωνῶν. Πὼς νὰ κάμῃ ὁμῶς νάντισταθῇ στοὺς γειτόνους, ποὺ ὁ καθένας τους λιμπιζότανε τὸ μορφοτὸ βασίλειο, καὶ πὼς, ἀκόμη πὺδ δύσκολα, νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ νύχια τάρπαχικὰ ποὺ κατεβάζανε στὸ πετοῖ του τὰ χέρια τὰ γιγαντένια τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἑβρώπης ; Γλύτωνα περίφημα ὁ Σουλτάνος μὲ τὰ ψέματα. Τὸ κάτεχε πὼς ὅλοι τους εἶχανε τὴν ἴδια δρεξή, πὼς ὅλοι τους μαγερέδανε τὰ ἴδια ἐναντίο του. Τὸ λοιπὸ, τοὺς ἔλεγε σ' ὅλους τίς ἴδιες ψεφτιές. Ἐλεγε τοῦ Γερμανοῦ πὼς ὁ Ρούσσο λαχταροῦσε νὰ τοῦ προτείνῃ συμμαχία, τοῦ Ρούσσου πὼς τοῦ τὴν πρότεινε κιόλας ὁ Γερμανός. Παρόμοια φτίλια ἔθαζε τοῦ Ἀγγλοῦ, τοῦ Γάλλου καὶ τοῦ Ἰταλοῦ. Ὁ Ἰταλός, ὁ Γάλλος, ὁ Ἀγγλος, ὁ Ρούσσο, ὁ Γερμανός, στραβοκοιτάζοντανε ἀναμεταξύ τους, ἐνὼ χάζεθε καὶ ῥαχάτεθε ὁ Σουλτάνος.

Ἔτσι τὰ κατάφερνε, μὴ ἔχοντας δύναμιν καμιά, νὰ τὸν ἀφίνουνε οἱ Ἑβρωπαῖοι, νὰ σκοτώνῃ τοὺς ὑπηκόους του σὺν τὴν ξεφρενιασμένο. Μὰ δὲ σκότωνε ἀπὸ τρέλα. Σκότωνε ἀπὸ ὑπολογισμό. Ἀρχάριος ὑπολογισμός· γιὰ τοῦτο καὶ πὺδ σίγουρος. Ἀμα κανέναν σ' ἐνοχλεῖ, πὼς θὰ τὸν ξεφορτωθῇ ; Μὲ μιὰ μαχαίριά. Ἡ μὲ μιὰ τουφεκιά. Δὲν πειράζει τὸ μέσο. Φτάνει νὰ λείψῃ ὁ λεγόμενος ἀπὸ τὴ μέσῃ. Μιὰ μέρα περπατώντας στὸν μπαξέ του, σὰ νὰ τοῦ φάνηκε πὼς πίσω ἀπὸ ἓνα χαμόδεντρο κάτι σάλεβε. Τραβᾷ τὸ πιστόλι του καὶ χτυπᾷ. Εἶτανε ἡ κόρη του, ἓνα κοριτσάκι δέκα χρονῶ ποὺ ἐπαιζε καὶ κρυβότανε. Ἐπαλωμένη νεκρὴ κατὰ γῆς. Μὴ νομίζετε πὼς τὸ πάθημα τοῦ στάθηνε μᾶθημα. Δὲ συλλογίστηκε οὔτε τᾶλλα τὰ παιδιὰ οὔτε τοὺς ἄλλους τοὺς πατέρες. Εἶτανε μιὰ φυλὴ στὸ Σουλτανάτο, οἱ Μεμένηδες, χριστιανοὶ στὴν πίστη τους, ποὺ ἀπὸ αἰῶνες τοὺς κατατρέχανε, τοὺς καταπατοῦσανε, τοὺς βγάζανε τὸ πετοῖ, τὴν ψυχὴ καὶ τὰ κόκκαλα, τοὺς βγάζανε, νὰ μὴν ξεχνῶμε, καὶ τὸν παρὰ. Τοῦ πέρασε ἰδέα τοῦ Σουλτάνου πὼς οἱ Μεμένηδες ἐτοιμάζανε συνομωσία ἐναντίο του. Δὲ σήκωσε τὴν ἀστυνομία στὸ ποδάρνι δὲ γύρεψε νὰ βρῇ τίς κεφαλὰς — ἂν ὑπάρχανε δηλαδὴ κι ἂν ὑπαρχε συνομωσία. Γύρεψε τὰ κεφάλια. Τοῦ εἶχανε πεῖ πὼς ἡ συνομωσία λογάριάζε τοὺς ὁπαδούς της στὴν πρωτεύουσα καὶ σὲ μιὰ ἐπαρχιακὴ πολιτεία. Διαταγὴ ἀμέσως νὰ σφάζουνε, ὅσους Μεμένηδες εἶχανε καταγγραμμένους τάστουκὰ τὰ κατὰστίχα τῆς ἐπαρχιακῆς πολιτείας καὶ τῆς πρωτεύουσας. Ὅλοι μαζὶ τρακόσιες χιλιάδες Κόβανε τὸ λοιπὸν τρακόσιες χιλιάδες κεφάλια. Μοναδικὸ μέσο γιὰ νὰ κοπῇ καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς συνομωσίας, ποὺ ἴσως καὶ κορμὶ νὰ μὴν ἀπόλαψε ποτέ της.

Ἡ Ἑβρώπη καταήπιε τίς σφαγές.

Μπορεῖ ὥστόσο νὰ μὴν τίς κατάπινε ὁ Σουλτάνος ὁ ἴδιος. Ἀφτὸς ὁ ἄθρωπος δὲ ζοῦσε, ποὺ νὰ πῆς, ἔτρεμε. Μιὰ τρομάρα ἡ ζωὴ του ἀπὸ τὸ πρᾶτ

στο βράδι, κι ακόμη περισσότερο από το βράδι ως το πρωί. Θα πέση έξω πέρα για πέρα σπουδαιότερη πώς ήσυχος δὲν τὸν ἄφινε ἢ συνειδησὴ του. Ἡσυχος δὲν τὸν ἀφίνανε οἱ σφαγές, ὅχι ἀπὸ τὸ κρίμα, παρὰ μόνον καὶ μόνον ἀπὸ τὴν ἐφκολία τους. Μάλιστα. Τόσο ἐφκολοὶ τόνους τοῦ καταντούσε νὰ σφάζῃ, πὺ φυσικά ἔλεγε μὲ τὸ νου τοῦ πὺς κ' οἱ ἄλλοι μὲ τὴν ἴδια τὴν ἐφκολία μπορεῖ νὰ τὸν ξεκάμουνε. Κι δει τὸ στοχαζότανε, κέρωνε ἀπὸ τὸ φόβο. Περιέργα τὰ ψυχολογικά του. Ἡ ὄψη του εἶχε μιὰ ἐκφραση ἀμήμητη, ἐλεεινή, σὰν τοῦ ζητιάνου πὺ ἐνὸ τὸ χέρι του ζητιανέει, τὰ μυσεῖδια του μοιάζει σὰ νὰ σοῦ ζητοῦνε συμπάθειο γιὰ τὴν τόλμη. Ἔτσι κι ὁ παντοδύναμος, πὺ τίποτα δὲν τοῦ εἶτανε νὰ φονέβῃ χιλιάδες ἀνθρώπους, κατόπι, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο, μὲ πρόσωπο μίζερο καὶ κλαψιάρικο, παρακαλοῦσε λὲς τὰ θύματά του, νὰ τονὲ λυπηθοῦνε, νὰ διοῦνε τὴν κατάστασή του, νὰ μὴν τὸν ἀναγκάζουνε νὰ τοὺς σκοτώνη, γιὰ νὰ μὴν τυραννιέται ὕστερις ἀπὸ τὴν ἰδέα πὺς μπορεῖ νάρθῃ κανένας νὰ τὸν πνίξῃ ἀπὸ ξεγδίκηση.

Ἐγὼ τὰ ἤξερα ὅσα ὁ Σουλτάνος ἐκρυπτε στοὺς ἄλλους, ὅσα κρύφτανε οἱ παραστεκάμενοί του, ἤξερα πὺς, στὸ φυλαγμένο, στὸ φρουρισμένο του τὸ παλάτι, δὲν ἐδρίσκε κάμαρα νὰ κειμηθῇ, ἄλλαζε κάθε μέρα, μήπως μάθουνε πὺ πλαγιάζει καὶ γιουρουντίσουνε. Τὸ πὺ ἀτίστερτο, ἀφτός πὺ ἀπὸ τὸ φόβο του πάντα εἶχε ἀνάγκη νὰ εἶναι μαζὶ του κόσμος, προτιμοῦσε νὰ κλειδώνεται, νὰ μνήσκῃ μόνος τὴ νύχτα γιὰ περισσότερη ἀσφάλεια. Μὰ καὶ τοῦτο δὲν τοῦ πέτυχε. Διόλου δὲν ἀπόρησα ὅταν ἕνα πρωτὶ διαδόθηκε στ' ἀνάχτορα ἡ φήμη, πὺς κόντεσε ὁ Σουλτάνος νὰ τρελαθῇ μὲ τὰ σωστά του. Τὸ πρόσμενα κιόλας. Δειλὸς καθὼς εἶτανε, τοῦ ἀκολουθήσανε κάτι πράματα πὺ κ' οἱ πὺ γένναται θὰ τὰ χάνανε. Δέγανε δηλαδὴ πὺς ἐδῶ περίπου καὶ μιὰ βδομάδα, τὰ μεσάνυχτα, κάθε μεσάνυχτα, ὅτι μέρος τοῦ παλατιοῦ κι ἂν εἶχε διαλέξει γιὰ τὸν ὕπνο του ὁ Σουλτάνος, ἀγάγια γάγια, σὰν τὸ φύλλο πὺ μόλις σαλέει μ' ἕνα χᾶδι ξεφυρένιο, σὰν τοῦ πουλιοῦ τὸ φτερό πὺ ξεκολνᾷ καὶ πέφτει ἀπ' ἄνω στὸ χορτάρι ἀπαλά, ἕνα ψιθύρισμα, μιὰ πνοή, ἕνα φύσημα τόσο σιγανὸ πὺ τὸ παίρνει δὲν τὸ παίρνει τ' ἀφτί σου, ἀρχίζει νὰ σέρνεται χάμω, ἔπειτα νάνεβαίνῃ, νὰ κατεβαίνῃ, νὰ κινιέται, νὰ τρέχῃ δῶθε κείθε, στοὺς τοίχους, στίς τέσσερις γωνίες, στὸ κρεβάτι, στὰ παπλώματα, στὴ μούρη τοῦ Σουλτάνου καὶ νὰ λέῃ ἐλοένα τὰ ἴδια, πάντα σὰν ξεψυχισμένη, σὰν πεθαμμένη φωνή.

— «Φονιάς! Εἶσαι φονιάς! Φονιάς πὺ φονέψες καὶ πὺ θὰ φονεψῇς. Θὰ σὲ φονέψουνε, φονιά. Θὰ σὲ φονέψουνε σήμερα. Θὰ σὲ φονέψουνε ἄδριο. Θὰ σὲ φονέψουνε κάθε μέρα, κάθε ὥρα, κάθε στιγμή. Φονιά, ἡ φωνή μου θὰ σὲ φονέψῃ. Φονιά φονεμένε! Φοβοφαγωμένε φονιά!»

Ὁ Σουλτάνος πάγωνε. Ἄν ἡ φωνὴ μιλοῦσε δυνατά, δυνατὰ φοβέριζε, βροντῇ ἂ γινότανε, ἴσως λιγώτερο νὰ τὸν ἀποσόδλωνε τὰ Σουλτάνο, ἴσως νὰ κανε καὶ κουράγια. Σὰν εἶναι ἡ φωνὴ χοντρή, θαρρείς πὺς μπορεῖς νὰ τὴν πιάσῃς, θαρρείς πὺς βλέπεις στὰ μάτια σου τὸν κίνησο. Ἐδῶ τίποτα. Τὸ ἀ-

ρατο, ἀκατάπαφτο, ἀπιαστο ψιθύρισμα σὲ ζούρλαινε. Κι ἀδύνατο νὰ μὴν τάκουσῃς. Στὴ βαρεῖα τὴ φωνή, τυχαίνει κάποτε καὶ νὰ μὴν προσέξῃς. Πρόσεχες στὴν ἄλληνε, ἴσα ἴσα γιὰ τὴν ἀρχὴ δὲν ξεδιάκρινες τὸν ἤχο, δὲν ἤξερες τί σημαίνει καὶ λαχταροῦσε νὰ τὸ μάθῃς. Μιὰ φορὰ τόσο δαιμονίστηκε ὁ ἀθεόφοβος πὺ δὲν κρατήθηκε.

— «Ἄνοιξε, παρακαλοῦσε, ἄνοιξε τὸ στόμα! Νάναςάνω!»

Τὶ δὲ στοχάστηκε γιὰ νὰ γλυτώσῃ; Ἐφερνε ἀθρόπους, ἔβαζε δούλους νὰ πλαγιάσουνε χάμω, κάμαρες ἄλλαζε δυό, τρεῖς φορές τὴν ἴδια νύχτα. Δὲ φελοῦσε. Ὅσο περισσότερο πάσκιζε νὰ ξεφύγῃ, τόσο περισσότερο πεισμάτωνε ἡ φωνή. Δὲν τὴς ἔφτασε τὸ σκοτάδι. Μέρα μεσημέρι, ἀρχίζει τώρα νὰ τὸν κατατρέχῃ, πάντα μὲ τὸ ἴδιο τὸ ψιθύρισμα, καὶ νὰ βουδαίνονται οἱ παραστεκάμενοι τριγύρω του ὅλοι, ὅτι πὺ ἀφουκραζόντανε τὸν ἀφαντο κρότο, ἕναν κρότο ἄκροτο, ψιλοῦτσικο, ἀλαφρό, σὰν τοῦ χαρτιοῦ πὺ τὸ νύχι σου τὸ τσουγγρανίζει. Τὴν πρώτη φορὰ πὺ ἀκολουθήσε ἀφτό, λιγεθύμησε ὁ Σουλτάνος, ἔπεσε κάτω. Δὲν τὸ πρόσμενε, νὰ τὸν κυνηγᾷ ἡ κατάρα καὶ μὲ τὸν ἥλιο ἀκόμη. Μιὰ πρωινὴ πάλε, πὺ στὴ σάλα τοῦ θρόνου, εἶχε ὑπόδοχὴ καὶ τὸν προσκυνούσανε οἱ ξένοι πρέσβεις μὲ τὴ σειρὰ μαζὶ μὲ τοὺς ὑπουργούς, τοὺς μεγιστάνους τοῦ Κράτους, ἐκεῖ πὺ πῆγανε ὁ δραγουμάνος νὰ τοὺς ἐφαριστήσῃ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ἀφέντη, κι ὁ ἀφέντης ἐδνοῖκά, κενούσε τὸ χέρι νὰ τοὺς ἀποπέμψῃ, νὰ, στὴ μέση τῆς σάλας, ἡ φωνή, μὲ τὰ λόγια τῆς τρομάρας, τὰ λόγια πὺ στὴ βαθεῖα, τὴ γενικὴ τὴ σωπασιά, σερνόντανε σὰν τὸ φεῖδι ἀνάμεσα στὰ ξερέφυλλα.

— «Φονιά! Εἶσαι φονιάς! Φονιά προσκυνᾷτε πὺ φόνος θὰ τὸν ἔβρῃ!»

* Πέτρωσε ὁ κόσμος. Ὁ Σουλτάνος σωριάστηκε στοῦ θρόνου τὰ σκαλοπάτια. Μπροστὰ στοὺς ξένους, μπροστὰ στοὺς δικούς του, δὲν ντράπηκε— πὺ νὰ ντραπῇ πιά;—τὸν πῆραν τὰ κλάματα καὶ σὰν τὸ παιδί τὸ ἀνήμερο, τὸ ἀρρώστημένο, ἀναστένανε κ' ἔλεγε.

— «Βαστάζτε με! Μὴ μ' ἀφήσετε! Σώστε με, στὸ Θεό σας. Λυπηθῆτε τὸ βασιλιά σας!»

Ἦστερις ἀπὸ τέτοια ταπεινὰ παρακάλια, φυσικὸ νὰ γίνῃ κιόλας ὅτι ἐγινε ἀμέσως τὴν ἀδριανή. Τρεῖς μέρες μὲ τὴν ἀράδα, διαταγὴ νὰ κόβουνε στὴν πρωτέδουσα ἑκατὸ χιλιάδες κεφάλια. Ἐννοεῖται. Ἀμα ὁ Σουλτάνος ζητοῦσε νὰ τονὲ σπλαχνιστοῦνε, μπορούσε νὰ εἶσαι βέβαιος πὺς θὰ σκοτώσῃ, γιὰ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἄλλους πὺ ταπεινώθηκε ἀφτός, γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ. Καὶ σκότωνε. Μὰ δὲν τοῦ πέτυχε. Τρεῖς μέρες μὲ τὴν ἀράδα καὶ τίς κατοπινὲς ἀκόμη, στοὺς δρόμους, πότε στὸν ἕναν, πότε στὸν ἄλλον, στὰ σκακίγια, στὰ φτωχικά τὰ σπίτια, στὰ παλάτια, παντοῦ, ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρῃ τῆς χώρας ἴσα μὲ τὴν ἀντίθετη ἄκρῃ, ἔτρεχε, βοδολοῦσε ἡ φωνή, σὰ νὰ εἶτανε πιά φωνὴ μαζεμένη πὺ ἀπὸ κάθε μεριά τὴν ἔδραζε ἡ συνειδησὴ τῆς πολιτείας, καὶ τώρα δυνατὰ ἔκραζε ἡ φωνή.

— «Φονιάς! Εἶναι φονιάς! Πρέπει φονιάς τοῦ φονιά!»

Τὸς τοὺς ἀγρίεζε ἡ φωνή, πὺ πολλοὶ δὲν τὸλ-

μούσανε να βγύνε δξω. Καμπόσοι πάλε, οί περσό-
τεροι μάλιστα, είπανε πώς καιρός ναπαλλαχτούνε
ἀπὸ τὸν τύραννο. Ἡ φωνὴ τοὺς φαινότανε οὐράνια
φωνή, πού ἐρχότανε πίτηδες νὰ τοὺς ξυπνήσῃ. Ὁ-
λοι ὁμως, καὶ πρῶτος ὁ Σουλτάνος τραζόντανε ὡς
τὰ κατὰδῶθά τους, ἴσια ἴσια ἐπειδὴ δὲν καταλάβαι-
νε κανέναν ἀπὸ πού νὰ εἶναι ἡ φωνὴ ἐκεῖνη. Ἐμέ-
να, γιατί ὁ ἀναγνώστης ἐλπίζω νὰ τὸν νοιώσῃ πὼς
ἡ φωνὴ Ἐγὼ εἴμουνε, δὲ μοῦ ἄρεζε μένα, γιὰ νὰ
σὰς τὸ ξομολογηθῶ καὶ τοῦτο, δὲ μοῦ ἄρεζε πού ἔ-
πρεπε νὰ κρύφτουμαι καὶ μόνο κρυμμένος νὰ κάμω
τὸ καλὸ. Δεῖλός ἐγὼ νὰ εἴμαι, καμιά αἰτία δὲν εἶ-
χα σὰν τὸν ἀσυνείδητο. Ἀποφάσισα τὸ λοιπὸ νὰ
τοῦ φανερωθῶ τοῦ Σουλτάνου καὶ νὰ μὲ διῇ ἔτσι
πιά, στὰ μάτια του. Πήγα στὸ παλάτι. Ἀνέδῃκα
τὴ μεγάλη τὴ σκάλα. Μπήκα στὴν αἴθουσα τοῦ σο-
φᾶ, ὅπου συνήθιζε, ὅστερς ἀπὸ τὸ μεσημεριανό του
τὸ πρόγεμα, νὰ κάθεται. Προτοῦ καθίσῃ, περπα-
τοῦσε λιγάκι. Περπατοῦσε μὲ τὴ βράχη σκυμμένη,
καμπουριασμένη, μὲ τὸ κεφάλι κατεδασμένο στὸ
στήθος, σὰ νὰ γύρεβε ὁ κακορίζικος νὰ κουδρια-
στῇ μέσα του καὶ ἀπόμεσά του, γιὰ νὰ γλυτώσῃ πὺ
σίγουρα. Ἐβρίχνε κάπου κάπου μιὰ φοβισμένη μα-
τιά καὶ ἔακοιλοῦτο τὸν περίπατο. Εἴτανε σταμα-
τημένος τὴ στιγμὴ πού βρέθηκα στὴν αἴθουσα, ἐγὼ
ἀφαντος ἀκόμη. Τὰ γένεια του τὰρίοσπαρτα μοιά-
ζανε σὰν τρίχες τράγου. Σοῦ φέρνανε ἀηδία. Λι-
γνός, χλωμός, κίτρινος. Ἀντὶς ἔμω; νὰ σοῦ μαλα-
κώσουνε τὰ χάλια του τὴν καρδιά, σ' ἐρεθίζανε
περσότερο, γιατί τὰ χάλια του ἴσια ἴσια καταντού-
σανε ὀλεθρος γιὰ τὸ κράτος, καὶ τὸ ἴδιο τὸ δεφτερό-
λεφτο πού ἔδειχνε δυστυχισμένος, ἀνήμερος, ὀρφα-
νός, τὸν νοιώθες ἀμέσως πὼς κανένα φόνο μελετοῦσε.

Στάθῃκα μπροστά του. Κι ἄρχισα τὸ φοβερὸ ψι-
θύρισμα·

— «Φονιά ! Εἶσαι φονιάς !»

Μὰ τώρα μ' ἐξέλεπε ὁ Σουλτάνος. Μποροῦσε
κιάλας νὰ μὲ πιάσῃ Πού νὰ τολμήσῃ ; Ἐτρεμε καὶ
ὀλο τραχιδότανε. Ζυγώνω, τὸν κοιτάζω κατὰμουτρα,
μνήσκει στὴ θέση του ἀκίνητος, ἀπροχώρητος,
μαρμαρωμένος, καὶ τοῦ λέω

— «Ἐγὼ, ἐγὼ εἰμι ἡ Φωνή !»

Φρίκιασε. Καὶ συνάμα στὸ πρόσωπό του ζου-
γραφίστηκε μιὰ ἔκφραση παράξενη, μιὰ ἔκφραση
παρακαλιάρικη, πονεμένη, σὰν τοῦ σκυλιοῦ πού
πὺς νὰ τὸ δειρῇ. Κατάλαβα πὼς κάτι μαγερέβει.
Ὅσο σιμά του καὶ ἂν εἴμουνε, νὰ μ' ἀγγίξῃ, δὲν
τάποκοτοῦσε. Γύρεβε νὰ βρῇ τὴν τζέπη του, κρυφά
κρυφά, νὰ βγάλῃ ἀπὸ μέσα τὸ κουμπόρι του. Τοῦ
ἄρπαξα τὸ χέρι. Τοῦ τῶσφιξα δυνατά. Τὰ δόντια
του τρίζανε ἀπὸ τὴν ἀνωφέλεφτη τὴ λύσσα, σὰ νὰ
σπάραιε ἀπὸ πόνον κουφόν.

— «Φονιά ! Φονιά ! Μαζί μου πολεμᾷς ; Μαζί
μου θέλεις νὰ τὰ βάλῃς ; Ἐμένα. τοῦ κάκου καὶ δὲ
μὲ πιάνεις, γιατί ἐγὼ εἰμι ἡ Ἀλήθεια, γιατί ἐγὼ
εἰμι ἡ Δικιοσύνη. Ἐμένα δὲ μὲ πιάνει κανένας.»

Καὶ χωρὶς νὰ τοῦ ἀφήσω τὸ χέρι, γυρίζω τὸ
δαχτυλίδι·

— «Πάντα, πάντα ἐδῶ εἰμαι, ἀκόμη καὶ σὰ δὲ
μὲ βλέπεις. Ἐτσι, ἀόρατες εἶναι συχνά, εἶναι ὁμως
παντουπαρούσες ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Δικιοσύνη.»

Γιὰ τὴ Δικιοσύνη καὶ γιὰ τὴ Ἀλήθεια, πολὺ
δὲν τὸν ἔμελε μῆτε τῷ παρνε ὁ νοῦς του τί τοῦ ἔλε-
γα. Ἐνα ἔπαρνε καὶ παρὰπαρνε, πὼς πέντε αἰδε-
ρένια δάχτυλα τὸν κρατοῦσαν καὶ πὼς ἔπρεπε μὲ
κάθε τρόπο νὰ γλυτώσῃ. Ἀνατινάχτηκε, πάλεψε,
ξεδιπλώθηκε, σύρθηκε σὰν τὸ φεῖδι. Τίποτα ! Στὸ
τέλος ἔκαμε σφόρτσον καὶ ὅσον καὶ ἂν πνιγόντανε τὰ
λόγια του στὸ λαιμό του, κατῶρθωσε νὰ κράξῃ·

— «Ἐλάτε... ὀλοι... ἐλάτε... Ἡ φωνή... ἐδῶ... ἐ-
δῶ... μὲ στραγγούλισε... Νὰ τῆς σπάσετε... τὰ κόκ-
καλα !... τὰ μυαλά !...»

Μαζωχτήκανε γύρω του ἀπὸ κάθε μεριά. Τοὺς
σιχάθηκα, τοὺς σκλάβους. Ἀμέσως βάζω τὴν πέτρα
μου ἀπ' ὀξω, νὰ μὲ διοῦνε, καὶ τοὺς φτύνω·

— «Ἀνόητοι, πού θέλετε νὰ δεσμώσετε τὴν Ἰ-
δέα ! Τὰ ζῶα ! Πίσω ! Πίσω !»

Καὶ κάνω ἓνα βῆμα μονάχα πρὸς τὰ σκέρι. Δὲν
τὸ πρόσμενα, τόσο γλήγορα νὰ ἔσκορπιστῇ. Ὁ ἀ-
θώρητος ἐγὼ πού ἀξαφνα γινόμενε θωρητός, τὸ θάμα
ἐκεῖνο τοῦ Γύγῃ τοὺς ἀναποδογύρισε. Δὲ σάλεψα,
ὅπου νὰ συνέβουε, νὰ μὴ θαρρόυνε πὼς φοβοῦ-
μαι καὶ θέλω νὰ φύγω.

— «Ἐνα λόγο, φονιά, ἔχω ἀκόμη νὰ σοῦ πῶ.
Σήμανε, σήμανε πιά ἡ ὥρα πού θὰ χαθῇς, πού θὰ
χαθῶνε καὶ οἱ δικοί σου. Θὰ παναστατήσῃ τὸ κρά-
τος. Θὰ πάθῃς ὅσα πάθανε οἱ ἄλλοι ἀπὸ σένα. Καὶ
σωτηρία δὲν ἔχει. Καμιά.»

Τέτοια δήλωσα ἤσυχα ἤσυχα καὶ ἀκόμη πὺ ἡ-
συχα τράβηξα ἴσια στὴν πόρτα, ἐνὼ τὸ πλήθος πα-
ραμέριζε δεξιά καὶ ἀριστερά, γιὰ νὰ περάσω.

Καθὼς τὰνάγγειλα τοῦ Σουλτάνου, ἔτσι ἀκο-
λουθήσανε κιόλας. Ἡ συνομοσία ἔγινε, ὅχι στοὺς
Μεμένηδες, ὅχι σὲ καμὴν ἀπὸ τίς ξένες τίς φυλές
πού εἶχε ὑποταγμένες· ἔγινε στὸ στρατό του τὸν ἴ-
διο. Ἀρχηγοὶ τῆς συνομοσίας, οἱ σημαντικώτεροι
στρατηγοὶ· ψυχὴ τῆς καὶ ῥίξῃ τῆς, δυὸ τρεῖς ἀξιω-
ματικοὶ ἀποφασισμένοι καὶ γενναῖοι, τόσο εἶναι ἀ-
ληθινὸ πὼς γιὰ νὰ σηκώσουνε ἀλάκαιο ἓναν τόπο,
δὲ χρειάζονται περσότεροι ἀπὸ δυὸ τρεῖς, φτάνει
τὸ σφέρο τους νὰ μὴν κοιτάζουνε ἀπ' αὐτοί, παρὰ νὰ
χρῶνε δὲηγό τους μιὰ ἰδέα. Κάποτες ἀρκεῖ μὲ τέ-
τοιους ὄρους καὶ ἓνας μονάχα, ἐπειδὴ ὡς τὰ τώρα
πραχτικώτερους ἀθρώπους στὸν κόσμον δὲν εἶδαμε
ἀπὸ τοὺς ἰδεολόγους.

Βέβαια στὴν ἀρχὴ τὸ κίνημα στάθηκε γενναῖο.
Μὰ σ' ἓνα Κράτος βάρβαρο, ἀκόμη καὶ μιὰ πρόοδο
θὰ φέρῃ ἀποτελέσματα βάρβαρα. Δὲν πειράζει. Ἐ-
πρεπε πρῶτα πρῶτα ὁ Σουλτάνος νὰ πέσῃ. Τὸ κυ-
ριώτερον εἶναι νὰ διῇ τὴ δύση τοῦ κακοῦ· τότες ἔ-
χεις ἐλπίδα νὰ χαιρετίσης τοῦ καλοῦ τὴν ἀνατολή·
τότες στὰ σκοτεινά, στὰ δουλωμένα τὰ κεφάλια τῶν
ἀθρώπωνε μισοφέγγει κάποια ὑποψία πὼς ὑπάρχει
τὸ φῶς. Κατάλαβα λοιπὸν ἀμέσως, τὸ χρέος μου
πού εἶναι· τὸ χρέος μου, νὰ ἐνεργήσω γιὰ νὰ ἐξολο-
θρεψῇ ὁ κακοῦργος. Ἐγὼ κόμμα δὲν ἔχω· κόμμα
μου ἡ ἀθροπότητα Δὲν εἶχα κιόλας νὰ προσμένω
τίποτις ἀπὸ τοὺς παναστάτες. μῆτε ρουφετάκια
μῆτε θεσοῦλες. Εἶχανε, μπορῶ νὰ πῶ, νὰ προσμέ-
νουνε τοῦ λόγου τους ἀπὸ μένα. Τοὺς βοήθησα ἔ-
τσι, ἀπὸ καλοσύνη, γιὰ νὰ τοὺς δώσω θάρρος, ἀφοῦ
τὸ κάτω κάτω δουλέδανε τὴν ἀρετὴ. Μὰ τὴν ἀνάγ-

κη τους δὲν τὴν εἶχα διόλου. Βολετό μου νὰ βγῶ καὶ μόνος δλομέναχος στὸν ἀγῶνα. Τόντις ἔννοιωσα τότες τὴν ἀπερίοριστη δύναμη ἐνὸς τέτοιου δαχτυλιδίου καὶ τί ἐν καταφέρνει ἀξαφνα σ' ἕναν πόλεμο. Ἄλλο σύμμαχο μὴ γυρέβης. Πᾶς ἅμα θέλεις ὡς τὸν ἐχτρώ σου, πᾶς ὡς τὸ βασιλιά. ὡς τοὺς στρατηγούς του, σκοτώνεις ὅσους σοῦ περάσῃ, ὅσους νομίζεις ἐπικίντυνους, γιὰ σένα, καὶ νικᾷς, ἀπολέμητος, ποὺ νὰ ποῦμε. Εἶναι μάλιστα μέσο ἀξιόλογο καὶ ποὺ τὸ ταίρι του δὲν ἔχει, νὰ σκοτώσῃς τὸν πόλεμο τὸν ἴδιο. Εἶναι ὁμῶς καὶ κάπως παρᾶξενο νὰ τιμωρήσῃς τὸ φονιά μὲ τὸ φόνο. Μήτε τῶδαλα τὸ λοιπὸ μὲ τὸ νού μου, νὰ γίνω ἐγὼ φονιάς τοῦ Σουλτάνου, νὰ μεταχειριστώ τέτοια τερτίπια. Εἶχε τὸ δαχτυλίδι μου ἄλλα πιδ νόστιμα καὶ ποὺ δὲ χύνανε, δὲν ἀπαιτούσανε ἀθρώπινο αἷμα. Ἐννοεῖται πῶς ὅλοι δὲν παραιτήσανε ἀμέσως τὸν τύραννο. Κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιό ἐνὸς τυράννου ζοῦνε σωρὸ σωρὸ ὑποτυράννοι καὶ τυραννίσκοι. Λογάριαζε σωστὸ ἀσκέρι μαζὶ του. Εἶχε μαζὶ του καὶ κάμποσο μέρος τοῦ στρατοῦ. Εἶχε καὶ τὸ παλάτι του τὸ θεόρατο ποὺ ἀποτελοῦσε ἀλάκκαιρη πολιτεία. Εἶχε ὁ ἀθεόφοδος κι ἀμανάτια ποὺ τᾶκλεψε δηλαδὴ, καὶ ποὺ τοῦ τὰ προμηθέψανε οἱ κατάσκοποι του, παιδιὰ καὶ γυναῖκες ποὺ οἱ παναστάτες ἀναγκαστήκανε νὰ τᾶφθουνε στὶς ἐπαρχίες τους, ὅταν ἀνεβήκανε στὴν πρωτεύουσα. Φοβέριζε πῶς θὰ κόψῃ παιδιὰ καὶ γυναῖκες, ἅμα κουνήσῃ ὁ ἀντίθετος στρατός.

Τίποτα δὲν τοῦ φέλεσε. Ὁ τι γινότανε στὸ παλάτι, ὁ τι ἔλεγε στὰ συβούλια, ὁ τι τερτίπια ἐτοίμαζε, ὁ τι ψεφτιές μαγεῖρεθε, ὁ τι σκέδια μελετοῦσε μὲ τοὺς δικούς του, ὁ τι κι ἂν ἔκανε, μ' ἕνα λόγο, ἐγὼ ἀμέσως τὸ ἤξερα. Ἦξερα καὶ ποὺ φύλαγε τὰ μανάντια, νὰ τὰ γλυτώσω. Ἦξερα καὶ τὸ πιδ τρομερὸ γιὰ τὴν ἀφεντεῖά του, ποὺ κρυβότανε ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ γεμάτο κρυψῶνες τὸ ἀπέραντο περβόλι ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη, καὶ τὴν ὥρα ποὺ γιουρουντίσανε πιδ οἱ παναστάτες, νικητάδες, πῆγε καὶ χύθηκε σ' ἕνα βέρο λαδύριθο. Γνώριζα τὰ κατατόπια καὶ μπήκα μέσα μ' ἐφκολία μεγάλη, ἀπὸ τᾶφτι τὸν ἔπιασα καὶ τοὺς τὸν ἔφερα, ποὺ ἔτρεμε σὺν τῷ ψάρι.

Δὲν τὸν πειράζανε. Οὔτε γροθιά οὔτε ξυλιά. Ἦσως, ἀκόμη καὶ στὰ στήθια τὰ παναστατικά βασίλεια τὸ σέδας τὸ παλιδ καὶ παλαίφατο, καμωμένον καθὼς εἶτανε κιάλας ἀπὸ τὴ σάρκα, τὸ αἷμα καὶ τὴ ράτσα ποὺ τὸν κάμανε κι ἀφτόνε. Ἦσως πάλι τοῦ στάθηκε μαρτύριο πιδ δεινὸ νὰ ξοριστῇ, νὰ κλειστῇ σ' ἕνα μέρος ὅπου τὸν περιτριγυρίζανε φύλακες ξένοι, ἀγνωστοὶ τοῦ φύλακες, καὶ ὅπου παροξυσμοὶ τὸν πιάνανε, σεισμοὶ τὸν τραντάζανε, τὸν ἀφρίζανε λύσσεις, γιὰτὶ κάθε στιγμὴ ξάνοιγε μπροστά του τὰ χεῖλια τοῦ τάφου, κάθε στιγμὴ φοδόνε μὴπως κανέναν τονέ σκοτώσῃ—καὶ δὲν τονέ σκότωνε κανέναν!

* * *

Ἐμεινε θορυβωμένη μέσα μου ἡ ψυχὴ μου, ὁστερὶς ἀπὸ τὸ πέσιμο τοῦ Σουλτάνου. Ἐανοίχτηκα τῆς χρυσῆς μου τῆς Μυρρίνας.

—«Νόμιζα πῶς θὰ χαιρόμουνα περσότερο, νέμιζα πῶς θὰ ξαλάφρωνα....»

—«Καὶ κάτι νοιώθεις ξεναντίας ποὺ σοῦ κάθεται στὴν καρδιά....»

—«Ποῦ τὴ συνείδηση μοῦ βαραίνει!»

—«Δὲν ἀπορῶ!»

—«Πῶς μπόρεσες καὶ τὸ μάντεψες;»

—«Δὲν τὸ μάντεψα. Σὲ γνωρίζω....»

—«Φῶς μου Ἑσὺ!»

—«Δὲν ἄλλαξες! Εἶσαι ὁ ἴδιος ἄθρωπος ποὺ δὲν ἤθελες στὴ Βενετιὰ νὰρθῆς ἄφαντος στὴν ἀμερὴ μου. Δὲ σοῦ ἄρεξε τὸ λοιπὸν οὔτε νὰ πηγαίνῃς κατάσκοπος στὰ παλάτια.»

—«Ὡστόσο, τῆς λέω χαμογελώντας, θαρρῶ σὰ νὰ ὑπάρχῃ κάποια διαφορὰ μεταξὺ σοῦ καὶ τοῦ Σουλτάνου.»

—«Στὸ δαχτυλίδι καμιά διαφορὰ δὲν ὑπάρχει.»

—«Ἐσένα, πουλί μου, δὲν ἤθελα νὰ σὲ γελᾶσω, ἀπὸ τὴν ἀγάπη....»

—«Καὶ τώρα ποὺ γέλασες τὸ Σουλτάνο, τὸ λυπᾶσαι ἀπὸ τὴν τιμὴ.»

Ἐσकुψα τὸ κεφάλι.

—«Ἀχ! Μυρρίνα μου, πῶς τὰ βλέπεις ὅσα μέσα μου καὶ γὼ ἀκόμη δὲν τὰ ξεδιακρίνω!»

—«Ἐσὺ μεῦ ἔμαθες τὰ γενναῖα καὶ τὰ ψηλά.»

—«Καὶ οὐ τώρα μοῦ τὰ ξαναμαθαίνεις. Εἶναι, εἶναι τὸ δαχτυλίδι ποὺ τὰ φταίει, τὸ δαχτυλίδι ποὺ τῷχει μέσα του, ποὺ σὲ βγάζει ὅζω ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο, γιὰτὶ σὲ μεθᾶ!»

—«Σὲ μεθᾶ, μὲ ἡ μέθη του μοιάζει μ' ἕνα γλυκὸ θεόγλυκο κρασί, ποὺ στὸν πάτο του βρίσκεις πάντα μιὰ σταλούλα πικρή, μιὰ σταλούλα φαρμάκι....»

—«Καὶ τὸ φαρμάκι λέγεται ἀπάτη!»

Χύθηκε στὸ λαιμὸ μου, νὰ μὲ φιλήσῃ.

—«Μὴν τὸ λές! Γιὰ τὸ καλὸ ἐσὺ ἀπάτησες; ἀφτὸ ἀπάτη δὲν εἶναι....»

—«Εἶναι, ὅπως κι ἂν τὸ πῆς. Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ δημιουργήσῃ τὰ καλὰ μὲ τὰ κακὰ, τὴν ἀρετὴ μὲ τὰ φάβλα, εἰδεμὴ πᾶει ἐνάντια στὸ σκοπὸ του.»

Τὴ φίλησ', παρηγοριά μου στὴ λύπη μου τὴ μεγάλη, καὶ ἔακολούθησα.

—«Κοίταξε, Μυρρίνα μου, καὶ πές μου, ἔχω δικίο ἢ δὲν ἔχω ποὺ θλιβῶμαι; Ἀφὺ ἀπάτησα, τουλάχιστο ἂς κατὰφερνα καὶ τίποτις. Μὰ τὸ πιστέδεις μὲ τὰ σωστά σου πῶς κάτι ἔκαμα; Δὲ βλαρύνεις! Τί μὲ φέλεσε ποὺ μὲ τὴ δύναμή μου τὴ μυστική, τὸν κρατοῦσα παραλυμένο τὸ Σουλτάνο στὴν ἐξουσία μου, δίχως χέρια, δίχως ποδάρια, δίχως κίνημα κανένα; Νομίζεις πῶς μὲ τὸ φυλάκιμά του ξεδαρβαρώθηκε ἄψε σθῆσε ὁ λαὸς του, ποὺ τόσο αἰῶνες τυραννία τοῦ ἔχουνε χαλάσει τὴν ψυχὴ; Νομίζεις πῶς ὁ διάδοχος του ἀξίζει περσότερο; Νομίζεις πῶς ἀξίζουν περσότερο οἱ παναστάτες; Δὲν ἀκουσες τίς προάλλες ποὺ ἀρχίσανε μὲ τοὺς Μεμενηδες ἀπάνω κάτω τὰ ἴδια; Ναι, βέβαια, ἡ Ἀρετὴ τὸ θέλει καὶ τῆς πρέπει νὰ χαθῇ τέτοιο ἔχτρωμα; εἶναι, ὅπως κι ἂν τὸ πῆς, χρῆσιμο στὸν κόσμον καὶ στὴν ἀθρωπότητα, τὸ νὰ χάθηκε. Μὰ χρειάζεται καιρὸς, ἐπιστήμη καὶ ποίηση, γιὰ νὰ προκόψῃ στὰ λήθια ἕνα ἔθνος; δὲν προκόφτει μὲ τὰ θάματα καὶ μὲ τὰ δαχτυλίδια.»

Και τέτοι *ἀναισθητική* ἔχουνε μέσα τους πολλοὶ ἀπὸ κείνους τοὺς μισόγλωσσους πού κάθε ὥρα και στιγμή, καὶ σὲ κάθε περίστασι καὶ συζήτησι, σοῦ πετάνε κατὰμουτρα τὴν *αισθητική* τους.

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀνάθεμάν τονε καὶ πού τὰ βρήκε — καὶ τρισανάθεμάν τονε πού τὰ.....ἐκδίδει στήν Ἀλεξάνδρεια. Δὲ λέω πὼς εἶναι γιὰ πέταμα — ὁ Θεὸς νὰ φυλάξει! — ὅλα ὅσα τυπώνονται κεῖ μέσα, μὰ μερικὲς κριτικὲς καπιανοῦ κ. Ἀχαριάδη εἶναι τόσο ἄνοστες καὶ τόσο ἄνότητες, πού πολλὰς φορὲς, πού παίρνω τὸ περιοδικὸ αὐτὸ στὰ χέρια μου, διαβάζω τὸν τίτλο του. ἔτσι : Τ' ΑΓΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Συζητούσανε κάπου γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα Κάπριος κύριος, μὲ καθαρευουσιάνικη ψυχὴ καὶ μὲ μιχτὴ γλώσσα, πού κατακεραύνωνε τὸν Ψυχάρη, ἔλεγε :

— Δὲν ἀναγνωρίζω κανέναν ἀρχηγὸ στὸν ἀγῶνα μας. Ὅλοι εἴμαστε στρατιῶτες τῆς Ἰδέας...

— Ὅλοι μας εἰμεῖς, ναί — τοῦ παρατήρησε κάποιος ἄλλος, — μὰ ὅχι καὶ λόγου σου. Ἐσὺ εἶσαι πλωτάρχης τῆς Ἰδέας καὶ νιώσ' το !

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Τίτλος πού σκεπάζει πολλὰς φορὲς τ' ἀλογώτερα κινήματα. Σοῦ λένε λ. χ. *λογοτεχνικὴ κίνηση* ἓνα ποίημα τοῦ κ. Πανᾶ, ἢ τὰ «Παναθήναια» τοῦ κ. Ἀννίνου ἢ δὲν ξέρω καὶ γὼ τί. Μὰ σὰν τὰ πείς αὐτὰ *λογοτεχνικὴ κίνηση*, πὼς θὰν τὸ πείς ἃ σοῦ τύχει νὰ ἴδεις καμιά μέρα στὸ Πολύγωνο νὰ κινουῦνται τῶλογα τοῦ ἱππικοῦ ; Μήπως *ἀλογοτεχνικὴ κίνηση* ; Καὶ δὲ θὰ διαμαρτυρεῖ γι' αὐτὸ ὁ κ. Πανᾶς ἢ ὁ κ. Ἀννίνος ;

ΟΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ

Εἶναι κριτικοὶ μὰ καὶ δημοσιογράφοι. Εἶναι δημοσιογράφοι καὶ καμώνονται καὶ τὸν κριτικὸ. Τελοςπάντων. Εἶναι ὅ,τι εἶναι καὶ καμώνονται τὸν πού δὲν εἶναι. Γράφουνε λ. χ. ἓνα κουτσοχρονογραφηματάκι στὴ φημερίδα τους (ὁ κ. Τάδες εἶναι· *mai-tre* στὸ χρονογράφημα !) καὶ μὲ τὴν ἴδια εὐκολία καὶ μιὰ κουτσοκριτικούλα. Τὶς περισσότερες φορὲς συμφωνοῦνε ὅλοι τους πέρα πέρα, σὰ δυὸ σταλαματιὰς νερό. Μερικὲς ὅμως φορὲς καὶ διαφωνοῦνε. Καὶ τότε ἀνάβει καὶ κορώνει ἢ συζήτηση καὶ τότε ἀνοίγει ἢ πλατειὰ κουβέντα καὶ γιὰ τὴν Τέχνη.

Κι ὅταν τοὺς βλέπω νὰ μαλλιοτραβιοῦνται κι ὁ

ταν τοὺς ἀκούω νὰ μιλοῦνε γιὰ Τέχνη, σιγολέω ἄθελα τὴν παροιμία : Δυὸ γαῖδαροι μαλλώνουνε σὲ ξένον ἀχειριῶνα.

ΔΑΜΟΚΛΗΣ

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΪ ΤΗΣ ΚΥΡΑΤΩΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΠΟΥΛΙΝΑΣ

Ἄς ἀρχινήσω θλιβερά νὰ εἰπῶ τὸ μοιρολόϊ
Νὰ κλαῖνε χῶρες καὶ χωριά, νὰ κλαῖνε βιλαέτια,
Νὰ κάμω μάτι' ἀδάκρυτα δακρυόβρυστες νὰ γείνουν,
Νὰ κάμω πέτρινες καρδιὲς νὰν τίς σπαράξει ὁ πόνος.
Μοιρολογίστρες θλιβερὲς καὶ μαυροκαρδισμένες,
Ντόπιοι καὶ φίλοι καὶ δικοὶ κι ἀπόξενοι καὶ ξένοι.
Τὸν πιὸ βαδὺ τὸν πόνον σας καθέννας θυμηθῆτε
Νὰ εἶναι πικρὸ τὸ κλάμα σας, νὰ εἶναι φωτιὰ τὸ δάκρυ.
Μὲ τὸ δίκόνε μου καημὸ σμίξετε τὸν καημὸ σας,
Κι ὅς ἀρχινήσουμε μαζί θρήνον, δαρμὸ καὶ κλάμα
Νὰ τρῖς' ἡ σκέπη τοῦ σπιτιοῦ κ' οἱ τοῖχοι του νὰ τρέμουν
Νὰ εἶναι ἄξιο καὶ παράξιο τῆς τὸ πικρομοιρολόϊ.

Νεκροστολίστρες,
Κλείστε τῆς τὰ μάτια τῆς.
Τὰ πονόψυχά τῆς μάτια,
Σφαλεῖστε τῆς τὸ στόμα τῆς,
Σταυρώστε τῆς τὰ χέρια τῆς,
Τὰ χρυσόχερά τῆς,
Τὰ καλά τῆς βάλτε τῆς,
Στολίστε τῇ κι ὁμορφοσυγγυρίστε τῇ
Στ' ἀγύριστο ταξίδι πού θὰ πάει
Νὰν τὴν καμαρώνουνε,
Νὰν τὴν θαμάζουνε,
Νὰν τὴν ἀγαπᾶνε,
Ὅπως τῆς ἔπρεπε,
Ὅπως τῆς ἄξιζε
Τῆς μάννας τῆς καλῆς,
Τῆς πονετικῆς τῆς ἀδερφῆς,
Τῆς καλόγνωμης κυρᾶς,
Τῆς νοικοκυρᾶς τῆς χρυσοχέρας.

Ἄς τὸ γυρίσω κι ὅς τὸ εἰπῶ κι ἄλλιῶς τὸ μοιρολόϊ
Κι ἄλλες νὰ κλάψουνε καρδιὲς καὶ μάτια νὰ βουρκώσουν.

Ἀφέντρα μου, κυρά μου'
Ὅλ' ἄξια καὶ πρεπούμενα,
Ὅλα σου τιμημένα,
Ὅλα σου σκεφτικά,
Μ' αὐτὸ καλὰ δὲν τόπραξες καὶ νὰ μὲ συμπαθήσεις..
Ἀχ ! τὸ ξέρω καὶ τὸ νοιώθω
Ἄθελα πὼς μᾶς πικραίνεις,
Μ' ἄθελα κ' ἐγὼ σοῦ λέω
Τὸ πικρὸ παράπονό μας.
Σὺ δὲν πίκραινες κανένα,
Γὼ γιὰτὶ νὰ σὲ πικράνω ;...

Γκόνια τῆς, παιδιὰ κι ἀδέρφια,
Βάλτε πέτρα στὴν καρδιά
Καὶ σφουγγίζετε τὰ μάτια
Μήπως νιώσει τὸν καημὸ σας
Καὶ μᾶς φύγει πικραμένη